

overlate Sørlandsbanen til private: bli dyrere

driften på Sørlandsbanen.

Selv om man skulle se bort fra at overskuddet til NSB går til staten, er det langt igjen til innsparingen på over tre milliarder kroner som regjeringen skryter av. Milliardtallet framkommer ved å sammenligne den gjennomsnittlige statsstøtten Go-Ahead får hvert år med det NSB får for å drifte banen i dag. I 2018 får NSB 486 millioner kroner. I sitt tilbud halverte altså NSB sin egen pris for drift Sørlandsbanen. Men 2018 er ikke representativt for tiårsperioden framover, hevder NSB.

«Årsakene til at summene er høyere for 2018 er blant annet at 2018 er et spesielt år for driften på Sørlandsbanen. Det er store utbedringsarbeider gjennom hele året, noe som påvirker billettinntektene negativt og dermed gir et behov for høyere vederlag i 2018», skriver Arne Fosen, konserndirektør for NSB Persontog til Klassekampen.

stiann@klassekampen.no

MISFORNØYD: Togpassasjer Inger Margrete Aass har ingen tro på at privatiseringen av Sørlandsbanen vil spare staten for penger.

– Bare tull

– Det er bare tull. Ærlig talt. Alt kan ikke privatiseres, sier Inger Margrete Aass om at Go-Ahead skal ta over driften av Sørlandsbanen.

Klassekampen møter henne på Oslo Sentralstasjon. Aass har allerede tatt NSB fra Nittedal og skal videre med toget til Kristiansand. Hun har merket seg at Go-Ahead skal ta over Sørlandsbanen fra 2020.

– Vi bor i ett grisgrendt strøk, og alt kan ikke være lønnsomt. Derfor er dette en dårlig idé. Men punktligheten er ikke alltid den beste på banen, så sann sett passer dette selskapet godt inn, spørker hun.

I Storbritannia har det vært mange forsinkelse på enkelte av Go-Aheads ruter.

Aass tar samme rute omkring annenhver måned for å besøke familie, og hun er fornøyd med tilbudet. Denne gangen har pensjonisten betalt 370 kroner for billetten hele veien, men den ordinære prisen er 390, sier hun. Det syns Aass er sabla billig.

– Reformen skal spare staten for penger. Tror du vil slå til?

– Nei. Det koster det det koster. Privatisering er ikke lønnsomt. Det liker vel dere å høre i Klassekampen, sier hun.

ØKONOMEN SVARER

RASLER MED SEDLENE: Bankene burde finansiere flere grønne investeringer, skriver Roman Eliassen.

FOTO: GORM KALLESTAD, NTB SCANPIX

Grønne penger

Hvem bør lage pengene våre?

Roman Eliassen
PENGER

Vi bruker to typer penger i dag. Den ene er kontanter: sedler og mynt. Disse lages av staten, ved sentralbanken. Den andre er kontopenger. Disse skapes av private banker når de utsteder lån.

På 1960-tallet var 20 prosent av pengene i omløp kontanter; i dag er det bare drøyt to prosent. Resten er private bankpenger, kontopenger. Med fallende andel kontanter, svinner statens rolle i pengeforsyningen gradvis, og makten skiftes fra offentlig til privat sektor.

Er det et problem, og hva kan gjøres med det?

Noen penger er bedre enn andre. Kontanter, statens penger, troner øverst i hierarkiet. De er det ultimate oppgjørsmiddel og «tvungent betalingsmiddel» i Norge. Det vil si at både kjøper og selger kan kreve at en transaksjon gjøres opp for med kontanter. Ingen kan kreve at oppgjør skjer med kontopenger. Kontopenger får sin verdi delvis fordi de kan løses inn i kontanter, ved å ta dem ut i minibanken. I normale tider ser vi ingen forskjell på kontanter og kontopenger.

I en finanskriser kan imidlertid forskjellen bli tydelig. Folk kan storme til banken for å ta ut kontanter, og hvis mange nok gjør det samtidig, vil banken havne i trøbbel. I

Norge har vi derfor innskuddsgaranti på to millioner kroner for alle kontoholdere. Det dekkes delvis av bankene gjennom Bankenes sikringsfond, men i siste instans er det staten og sentralbanken som garanterer for pengenes verdi.

Hvorfor har bankene det privilegium å lage penger? Det vil jo si at de bestemmer hva nye penger går til når de gir lån, og de tjener penger (renter) på å lage penger. Begrunnelsen for privilegiet er at de skal finansiere produktiv investering i realøkonomien.

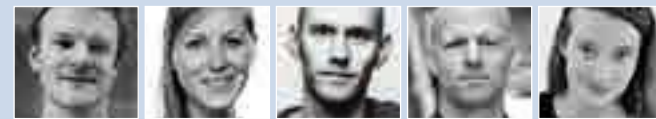
Dette samfunnsoppdraget

utfører bankene dårlig i dag. De bestemmer hva nye penger går til basert på hva som er trygt og lønnsomt for dem – i hovedsak bolig. Det som er mindre lønnsomt og mer risikabelt, er grønne investeringer i fremtidens industri. Nettopp det vi trenger i dag. I stedet for å gi oss det vi trenger, gir bankene oss «økonomisk forurensing» i form av høy gjeld og høye boligpriser. Når vi har forurensing, må staten gripe inn.

Mange ting kan gjøres. Én mulighet er at sentralbanken skaper digitale sentralbankpenger for folk flest, som vil si at alle nordmenn tilbys en transaksjonskonto i Norges Bank. Da slipper folk å måtte sponse bankenes risikosøkende virksomhet bare fordi de må oppbevare pengene sine et sted, og bankene vil måtte konkurrere om våre penger ved å tilby høyere rente. Ikke minst vil staten beholde sin rolle i pengeforsyningen i en tid hvor kontanter blir mindre brukt.

Roman Eliassen,
samfunnsøkonom, Manifest
Tankesmie
roman.eliasen@gmail.com

Lurer du på noe om samfunnsøkonomi, så skal våre økonomer gjøre sitt beste for å svare. Send inn ditt spørsmål til redsek@klassekampen.no

Askill Halse

Katinka
Holtsmark

Roman
Eliassen

Jørgen Juel
Andersen

Sara Cools